

Mindepladsen og folkefesterne i Eskildstrup

Palle Andersen

I 1844 fødtes den store politiker Klaus Berntsen i Eskildstrup. I ca. 20 år var han friskolelærer i Højby, og i 6 år var han forstander på Særslev Højskole, men det var hans politiske arbejde for Venstre i Rigsdagen, som gjorde ham kendt i alle kanter af Danmark. I 1873 blev han valgt første gang, og bortset fra en kort periode fra 1884-86 var han medlem af den høje forsamling indtil 1926 — altså sammenlagt i mere end 50 år. Fra 1910-13 var Klaus Berntsen statsminister, og i den egenskab forelagde han den 23. oktober 1912 et forslag til en ny grundlov, hvis vigtigste paragraf var, at kvinderne skulle have valgret og ret til frit at vælge erhverv på lige fod med mænd. Den nye grundlov trådte i kraft den 5. juni 1915, og selv om Klaus Berntsens regering på det tidspunkt var blevet afløst af et radikalt ministerium, blev hans indsats for grundlovssagen påskønnet af alle, og over hele landet blev han hædret som den nye grundlovs fader.

I hans fødeby blev der også fejret. På det sted, hvor hans fødegård havde ligget, samledes beboere

fra hele Søllinge Sogn til en improviseret fest, hvor friskolelæreren og kommuneskolelæreren talte. Træskomandens kone i Eskildstrup, Grethe Petersen, der havde gået i skole sammen med Klaus Berntsen, plantede en »kvindernes eg« på pladsen som en tak for, at kvinderne havde fået valgret. På mødet vedtog man endvidere på foranledning af gdr. Niels Kr. Pedersen, Eskildstrup, at rejse et værdigt mindesmærke til ære for den store politiker.

Der nedsattes et udvalg med sognefoged Rasmus Ibsen som formand, der straks gik i gang med at samle penge ind til mindestenen. Næsten alle beboere i Søllinge Sogn og størstedelen af beboerne i nabo-sognet Hellerup gav et bidrag til formålet, og dermed var midlerne til stenen indsamlet. Den næste opgave blev nu at finde en sten, som var egnet til kunstnerisk forarbejdning. En sådan sten fandtes i en grusgrav i Årslev og den blev transporteret til billedhugger Hansen i Ringe, som skulle forsyne den med indskrift og Klaus Berntsens ansigtstræk. Indskriften omhandler

vigtige data i Klaus Berntsens liv samt sognebørnenes »tak for maal-bevidst og trofast arbejde for folkets selvstyre«. Oprindelig var der også et relief på stenen, men det blev sløjft kort efter afsløringen — Klaus Berntsen brød sig nemlig ikke om det.

Den oprindelige mindesten

I løbet af sommeren blev mindepladsen, som Rasmus Ibsen skænkede til formålet, lagt an. Ved egen blev der sat en mindre sten med indskriften: »Denne Eg plantedes af Kvinder i Søllinge Sogn den 5. Juni

1915«. En gammel håndværker, Per Murer fra Tolvshave, havde gennem mange år indsamlet en stor mængde natursten til sin have, og da han lige var død, skænkede hans enke hele samlingen til mindepladsen. En flagstang blev rejst øverst oppe på pladsen, og unge piger i Eskildstrup skænkede et flag, hvorpå der står: »5. juni 1915«. Selve anlæggelsen af pladsen blev forestået af havebrugslærer Christensen fra Årslev. Hen på efteråret var alt klar til afsløringsfesten, som blev sat til lørdag den 23. oktober — 3 års dagen for forelæggelsen af grundlovs-forslaget.

Lørdag den 23. oktober var det regnvejr om morgenen, men senere på dagen klarede det op, og om eftermiddagen tittede solen frem. Flagene vajede i Pederstrup, Søllinge og Eskildstrup. Hele sognet var i feststemning.

Ved 15-tiden var ca. 2000 mennesker samlet ved mindepladsen for at overvære afsløringen af Klaus Berntsens mindesten. Mindepladsen var i dagens anledning omgivet af flag, og på gitteret var ophængt guirlander. Tre af samtidens store politikere var indbudt til at tale ved højtideligheden. Det var statsminister Th. Zahle, fhv. statsminister N. Neergaard og Klaus Berntsens selv. Grd. Anders Nygaard, Eskildstrup indledte mødet med at byde vel-

kommen, og derefter talte friskolelærer Peder Pedersen. Hans tale var en stor tak til Klaus Berntsen for hans arbejde for frihed og folkestyre. Efter at have udbragt et leve for Klaus Berntsen og grundloven lod han dækket falde. Forsamlingen gik nu ind i et stort telt, som til lejligheden var rejst ved siden af mindepladsen. Her skulle festtalerne holdes.

De blev holdt af fhv. statsminister N. Neergaard, som tillige havde været indenrigsminister i Klaus Berntsens regering, og af den radikale statsminister Th. Zahle, som havde fået overdraget ansvaret for grundlovens gennemførelse. De udtrykte begge deres tilfredshed med,

Mindestenen som den ser ud i 1983

at grundlovssagen havde kunnet samle alle partier, og de roste Klaus Berntsen i store ord for hans store arbejde for sagen.

Derefter besteg Klaus Berntsen talerstolen, og han takkede dybt og bevæget sine bysbørn, fordi de havde givet ham et smukt mindesmærke på det sted, hvor hans vugge havde stået. Han mindedes sin barndom i Eskildstrup, sit arbejde for friskole- og højskolebevægelsen og sit politiske arbejde for frihed og demokrati. Han udtrykte stor taknemmelighed over, at han havde haft den store lykke at få lov til at forelægge den nye grundlov og håbede, at den ville blive til lykke og velsignelse for det danske folk.

Derefter skiltes forsamlingen i Eskildstrup, men et par hundrede mennesker samledes om aftenen til fællesspisning i Øvelseshuset i Søllinge. Her holdtes en del taler, som udtrykte hæder til Klaus Berntsen og gode forhåbninger for den nye grundlov.

I de følgende år blev det en fast tradition, at Klaus Berntsen kom til Eskildstrup og talte om sommeren. Møderne blev holdt i Smedekæret skråt over for mindepladsen. Det var en stor dag, når Klaus Berntsen kom. Om eftermiddagen gik han rundt i byen og hilste på folk. Det var noget, som alle satte meget højt — også de få, som ikke var venstre-

mænd. I Eskildstrup boede en gammel socialdemokrat, som kaldtes Niels Jyde. I det daglige forbandede han Klaus Berntsen langt væk, men når den store politiker kom og hilste på ham, var han naturligvis lige så bæret over det som alle andre. Og når Klaus Berntsen talte om aftenen, sad Niels Jyde gerne på forreste række og var lige så grebet af talen som de øvrige tilhørere. Det fortælles også, at visse mænd, som ikke sympatiserede med Klaus Berntsen, gik frem og tilbage på vejen og trampede med deres jernbeslåede træsko for at genere Klaus Berntsen og tilhørerne. Men det har dog kun været undtagelser. Sandheden er, at disse møder med Klaus Berntsen som taler blev en stor succes, som samlede tilhørere fra flere sogne. En af de personer, som i sin ungdom fik inspiration ved at lytte til Klaus Berntsens taler, var den senere statsminister Erik Eriksen fra Brangstrup. Klaus Berntsen var en stor folketaler, som forstod kunsten

at holde en stor forsamling i sin hule hånd. Min bedstefar, Johannes Sørensen, deltog i flere af møderne og har beskrevet hans taler på følgende måde: »Ved festerne her holdt Klaus Berntsen altid folkelige foredrag. Klaus Berntsen var først og fremmest ordets mand. Hans foredrag var indholdsrige, levende og forkyndende, og folk lyttede til ham med stor opmærksomhed. Og her blev jeg selv klar over sandheden i det man sagde om ham; at han talte, så folk, der hørte ham, snart lo og snart græd over hans tale«.

Klaus Berntsen var over 80 år gammel, da han sidste gang talte i Eskildstrup. Det var enten i 1925 eller 1926. Efter hans død i 1927 søgte man at fortsætte møderne med andre talere, men det blev opgivet på grund af manglende tilslutning. Møderne døde med Klaus Berntsen, men mindestenen står der endnu og minder os om en af de største politikere i dansk folkestyres historie.

KILDER:

»Mindestenen for Kl. Berntsen« — artikel fra Fyns Tidende, den 23. oktober 1915 (nat).

Martin Pedersen: »Det grundtvigske Sydfyn«, Nordisk Forlag, København 1942.

Mundtlige og skriftlige erindringer fra ældre Eskildstrup-borgere. (Lokalhistorisk arkiv, Ring).